

De Ijzertijd (aanvullingen)

Een natuurlijke waterbron ontstaat meestal doordat regenwater in een hoger gelegen gebied door een doorlatende grondlaag (bv. uit kalksteen of zandsteen) sijpelt. Het water zakt tot het een ondoorlaatbare laag tegenkomt (bv. klei). Die laag fungeert als een soort afvoerpijp waarlangs het water verder geleid wordt. Tot het op een gegeven moment door de aarde weer naar buiten komt.¹

(uit <https://www.quest.nl>natuur>geologie>)

Zand zorgt ervoor dat water makkelijker doorsijpelt. De grond droogt dus snel op en warmt ook sneller op in het voorjaar. Het spitwerk gaat ook makkelijker. Nadeel is dat voedingsstoffen voor de plant uitspoelen en dat er in een droge periode weinig water voor de plant beschikbaar is.

Leem en klei houden het water en de voedingsstoffen beter vast. Ze zijn dus vruchtbaarder dan zandgronden. Nadeel is dat de grond langer nat blijft na een regenbui. Een kleigrond ompspitten vraagt een goede conditie.

(uit www.landelijkegilden.be)

Hoe kleiner de deeltjes, hoe groter hun totale deeltjesoppervlak waarmee ze water en voedingsstoffen kunnen vasthouden (bv. leem t.o.v. zand).

(uit <https://www.mijntuin.org.be>)

Bij kleideeltjes die uit positieve en negatieve ionen bestaan kunnen water en mineralen beter vastgehouden worden.

(wikipedia)

Stikstof, fosfor en kalium zijn belangrijke voedingsstoffen voor planten. Ze zijn in de aarde aanwezig als mineralen, door bemesting (dierlijke mest of kunstmest), door plantenafval (bv. compost, riviervlib). De plant neemt deze stoffen via haar wortels op uit het grondwater.

(uit www.vlm.be, trefwoord planten voedingsstoffen)

Hoe kregen de eerste landbouwers in onze streken in de metaaltijden deze kennis onder de knie. Wellicht was deze al duizenden jaren van generatie op generatie doorgegeven en oorspronkelijk eerder toevallig ontdekt. Bij zware arbeid kon men wel de beter bewerkbare gronden ontdekken. De vruchtbare gronden staken er dan uit door hun grotere opbrengst, al of niet na bemesting. Te droge of te natte gronden waren minder gewenst. Wanneer ze hier aankwamen zullen naast de aanwezigheid van een rivier, ook de beschikbaarheid van weilanden langsheen de rivier, maar ook van vruchtbare akkerlanden van belang zijn geweest om zich te vestigen. Hadden ze oog voor vruchtbare gronden of werd dit proefondervindelijk en toevallig vastgesteld zodat ze al of niet konden verder trekken?

In 2005 werd de toponymische kennis over alle Vlaamse gemeentenamen bijeengebracht door F. Debrabandere en anderen. Een eerste woordenboek verscheen in 2010. In 2022 komt er een tweede editie met correcties, aanvullingen nieuwe taalkundige inzichten.

¹ Dergelijke bronnen trokken de aandacht van bv. de eerste landbouwers uit de metaaltijden. Verschillende oude bron-toponiemen zijn hiervan nog een stille getuige.

Op basis van de oudst bekende spelling wordt een verklaring gegeven. Hierbij spreken de auteurs van een Belgische of Voor-Germaanse laag, een Gallo-Romeinse laag en een Germaanse laag. Voor sommige namen geven de taalwetenschappers verschillende hypothesen.

(uit Vlaamse Stam, 2022, nr. 3, p. 356)

Caesar valt Gallië binnen en gebruikt de Romeinse angst voor Gallische invasies als motor voor zijn eigen ambitie. Zijn rivaal is Pompeius die in het oosten grote militaire successen heeft behaald. Het verslag van zijn Gallische veldtocht is neergeschreven in *De bello Gallico*. Er is een negende eeuwse kopie hiervan die in Amsterdam bewaard wordt.

De Galliërs, hier dus de Belgische volkstammen, leefden van de landbouw. Ze hielden kippen, geiten, koeien en varkens. Ze leven in woonstalhuizen met rieten daken, samen met hun dieren. De mensen dragen linnen kledij. De gezouten Menapische hammen afkomstig van de zwarte Menapische varkens die rondliepen rond de woonstalhuizen, werden al uitgevoerd naar Rome.

De Romeinse legioenen -elk legioen telde minstens 6.000 mannen- trekken in het najaar naar winterkampen in de buurt van Namen en eisen het Gallische graan op. De Eburonen zijn met ongeveer 40.000 mensen en het graan dat ze zo niet voor zichzelf kunnen gebruiken, zet kwaad bloed. Er komt in het zuidwesten van Limburg een eerste aanval van de Eburonen. Hun leiders waren Ambiorix en Catuvolcus.² De Romeinen trekken zich terug en worden overtuigd door Ambiorix om tijdig weg te trekken voor een Germaanse inval. Hij biedt als 'hun vriend' een veilige doortocht door zijn gebied. Zwaar gepakt en beladen trekken de Romeinse garnizoenssoldaten doorheen de vallei van de Jeker, op de grens van België en Nederland. Een gans garnizoen wordt er aangevallen en nagenoeg voor de helft uitgemoord.

Over deze nederlaag tegen een onervaren Gallisch 'leger' met krijgers die doorgaans geen helmen of maliënkolders droegen, maar wel over het algemeen groter van gestalte waren dan de Romeinen, schrijft Caesar o.a. dat de Belgae de dappersten waren onder de Galliërs. De krijgers gebruikten slingers om stenen te werpen, en hadden ook zwaarden, speren en lansen. Een metalen halsband (torque) dient als geluksbrenger.

Na deze smadelijke nederlaag breekt hier nog een algemene opstand uit. Caesar stuurt een strafexpeditie van zeven legioenen wat leidt tot een slachtpartij. Van de ongeveer vier miljoen Galliërs worden er een kwart vermoord, een kwart blijft zwaar verminkt achter en nog een kwart wordt als slaven weggevoerd. Vele boerderijen worden in brand gestoken. Vooral de Eburonen kregen het zwaar te verduren.

In 1997 wordt een goudschat met o.a. 116 munten van de Eburonen en 38 munten van de Nerviers door een jonge Haspengouwse fruittelere gevonden. De munten vertonen nagenoeg geen slijtage en zijn wellicht in een lokaal muntatelier gemaakt. De munten bevatten naast goud ook een hoeveelheid koper. Meer dan waarschijnlijk diende ze om externe hulpstroepen te betalen in de strijd tegen Caesar.

² De Romeinse legerleiders Cotta en Sabinus discussiëren lang over het aanbod om zich terug te trekken.

Gallische krijgers (let op de 'torque' rond de hals)

(uit Het verhaal van Vlaanderen, CANVAS, 8.1.2023)